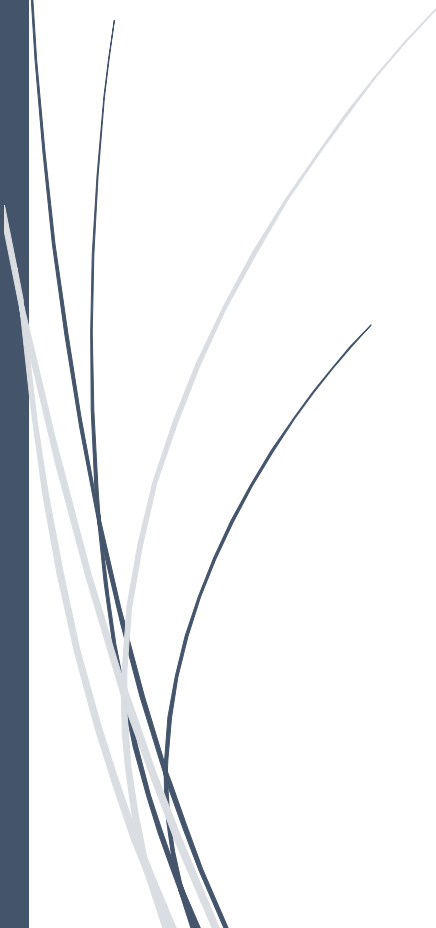

DNR BSN 2025-369

2025-07-25

Kartläggning av grundskolans mindre undervisningsgrupper

*Enheten för resultat och analys
Avdelningen för kvalitet, hälsa och lärande
Barn- och utbildningsförvaltningen*

Sammanfattning

Barn- och skolnämnden har genom ett nämndinitiativ i verksamhetsplanen för 2025 gett barn- och utbildningsförvaltningen i uppdrag att genomföra en kartläggning av den kommunala skolans undervisning i mindre elevgrupper.

Uppdraget innefattar särskilda undervisningsgrupper, beskrivna i skolans styrdokument, samt andra undervisningsgrupper med få elever utanför ordinarie klass. Andra aspekter som ändamålsenliga lokaler och lärares behörigheter i undervisningsgrupperna ingår också i undersökningen.

Kartläggningen visar att åtta skolor har organiserat för särskilda undervisningsgrupper utifrån skollagen kap.3 11 §. Det finns särskilda undervisningsgrupper i alla stadier på grundskolan.

Tio skolor har undervisning i mindre sammanhang för elever med behov under en kortare tid eller i ett enstaka ämne. Fem av dessa skolor har även särskild undervisningsgrupp. Flertalet skolor väljer denna form av mindre sammanhang då de är mer flexibla och inte reglerad i skollagen på samma sätt som särskild undervisningsgrupp.

Vissa skolor har utmaningar med lokalerna men dessa är i minoritet. De allra flesta har lokaler tillgängliga för undervisning i mindre sammanhang.

Farhågorna att det är svårt att bemanna med behöriga lärare har inte bekräftats. Tvärtom kan de flesta skolor bemanna med behörig personal även om det finns skolor som inte har möjlighet till det i alla ämnen och under hela skoldagen.

Inledning

Barn- och skolnämnden har genom ett nämndinitiativ i verksamhetsplanen för 2025 gett barn- och utbildningsförvaltningen i uppdrag att genomföra en undersökning av den kommunala skolans undervisning i mindre elevgrupper.

Uppdraget innefattar särskilda undervisningsgrupper, beskrivna i skolans styrdokument, samt andra undervisningsgrupper med få elever utanför ordinarie klass. Andra aspekter som ändamålsenliga lokaler och lärares behörigheter i undervisningsgrupperna ingår också i undersökningen.

Det är varje huvudmans ansvar att ge alla elever den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling, så att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.¹ Varje skola ska därför arbeta för att uppfylla de krav som

¹ 1 kap.4 § och 3 kap. 2 § skollagen.

styrdokumentet kräver. En av åtgärderna för att uppfylla kraven är att inrätta mindre undervisningsgrupper.

Undersökningen inkluderar inte resursklasserna på Wigulfskolan och Långsjöskolan som är kommungemensamma särskilda undervisningsgrupper.

Särskild undervisningsgrupp

Huvudregeln är att alla elever ska få stöd i sin kunskapsutveckling inom ramen för undervisningen i sin ordinarie klass. Om det finns särskilda skäl kan rektorn besluta om särskilt stöd där en elev placeras i en särskild undervisningsgrupp.² Om stödet i ordinarie klass inte räcker till kan skolan flytta eleven till ett annat sammanhang där det finns bättre möjligheter att tillgodose elevens behov. En elev kan gå i en särskild undervisningsgrupp under hela skoldagen, eller i enstaka ämnen. Rektor är den som beslutar om stödåtgärden i samband med ett åtgärdsprogram. Detta beslut kan rektor inte delegera till annan person i organisationen då rektor är den som har det yttersta ansvaret för en elevs stödinsatser på skolan.

Högre lärar- och personaltäthet och färre elever är några aspekter som generellt kännetecknar särskild undervisningsgrupp, och som kan bidra till att ge bättre förutsättningar att möta elevernas behov. Inlärningsproblematik, funktionsnedsättningar, språkproblem och beteendestörningar nämns i skollagens förarbeten som faktorer som kan ligga till grund för bedömningen att elevens behov bättre kan mötas i en särskild undervisningsgrupp.³

Undervisning i mindre grupp

Elever kan ha behov av att få undervisning i mindre grupp i enstaka ämnen eller under en begränsad tid vilket då benämns som undervisning i mindre grupp. Vissa skolor har "studio" eller "lärgupper" där elever kommer för kortare perioder eller enstaka ämnen. De föregås av en kartläggning och pedagogisk bedömning men resulterar inte nödvändigtvis i ett åtgärdsprogram.

Dessa bedömningar kan rektor delegera till medarbetare, oftast biträdande rektor eller funktioner inom elevhälsan. Det är en form av mindre ingripande karaktär än att placeras i en särskild undervisningsgrupp. Det är också anledningen till att rektor kan delegera beslutet till annan person.

Lokaler för att bedriva undervisning i grupp

Undersökningen innefattar även de fysiska möjligheterna att bedriva undervisning i mindre grupp. Flera rektorer har vid bland annat kvalitetsdialoger och i kvalitetsrapporter beskrivit de svårigheter som finns på vissa skolor att erbjuda ändamålsenliga lokaler. För att kunna nå det syfte som en mindre

² 3 kap. 11 § skollagen.

³ Prop. 2009/10:165 s, 292

undervisningsgrupp förväntas bidra till är det nödvändigt att det finns lokaler på skolorna avskilt från ordinarie klass.

Lärares behörighet i särskild undervisningsgrupp eller mindre undervisningsgrupp

Tidigare studier av till exempel Skolverket har visat att det i vissa fall är låg kompetens på de lärare som undervisar i mindre undervisningsgrupper.⁴ Det har också beskrivits att det ofta saknas kunskap om olika stödbehov hos elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar för att kunna anpassa och stödja eleverna på bästa sätt.

Senare rapporter från till exempel Skolinspektionen har kunnat visa att det i de flesta fall är behöriga och legitimerade lärare med god kunskap om att undervisa elever med särskilt stöd som är knutna till särskilda undervisningsgrupper på skolorna.⁵

Uppdraget från barn- och skolnämnden inkluderar även att undersöka om lärare som undervisar i mindre undervisningsgrupper i Norrtälje kommun har formell behörighet.

Undersökningens genomförande

Undersökningen har genomförts tillsammans med grundskolans rektorer. En inledande diskussion kring uppdraget genomfördes i juni 2025. Därefter skickade enheten för resultat och analys ut en enkät för samtliga skolor att besvara. Frågorna handlade om särskilda undervisningsgrupper, mindre undervisningsgrupper, ändamålsenliga lokaler och behörigheter för lärare som undervisar i grupperna.

Resultat

Särskilda undervisningsgrupper

Norrtälje kommun har 23 grundskolor. Av dessa har åtta skolor särskilda undervisningsgrupper. Det finns särskilda undervisningsgrupper i alla stadier på grundskolan.

Tabell 1. Skolor med särskilda undervisningsgrupper (3. Kap. 11 § skollagen).

Skola	Antal särskilda undervisningsgrupper	Stadium	Antal elever per grupp
Bålbroskolan	1	1-3	3
Kvisthamraskolan	1	4-6	2
Köpmanholms skola	1	4-6	3

⁴ Skolverket 2009.

⁵ Undervisningens kvalitet i särskild undervisningsgrupp. Skolinspektionen 2024.

Långsjöskolan	3	4-6, 7-9	8, 12 och 22
Länna skola	2	4-6, 7-9	1 och 7
Norrgårdsskolan	3	1-3, 4-6	3, 5 och 8
Rådmansö skola	1	4-6	2
Wigulfskolan	3	7-9	22

Samtliga skolor utom tre har ändamålsenliga lokaler för att kunna bedriva särskilda undervisningsgrupper. Bålbroskolan, Svanberga skola och Norrgårdsskolan anger att de inte har tillräckligt med grupprum eller andra lokaler för en särskild undervisningsgrupp.

Majoriteten av rektorer rapporterar att det finns behörig personal att tillgå för de särskilda undervisningsgrupperna. Länna skola och Rådmansö skola har dock inte behörig personal att tillgå för alla ämnen under hela skoldagen.

På frågan om skolan har elever som är i behov av särskilda undervisningsgrupper som de inte kan tillmötesgå svarar fyra rektorer att det stämmer. De anger anledningar som brist på lokaler eller personal samt att det kan vara svårt att hitta lösningar för vissa elever. Om det endast är en elev som är i behov av särskild undervisningsgrupp löser skolan det med enskild undervisning.

Undervisning i mindre grupper

Tio skolor har valt att organisera undervisning i mindre grupper. Det är en mindre ingripande åtgärd som inte behöver förgås av ett åtgärdsprogram. Anledningen till att skolan har valt mindre undervisningsgrupper i stället för särskilda undervisningsgrupper beror på flera olika saker. Rektorerna anger att det är en lösning när eleverna inte behöver extra stöd i alla ämnen eller hela skoldagen. Det kan även vara så att elever endast ibland har behov av andra sammanhang och att det är en mer flexibel lösning. De säger även att speciallärare och specialpedagoger arbetar med enskilda elever eller i mindre grupper där olika elever deltar vid olika tillfällen.

Tabell 2. Skolor med mindre undervisningsgrupper

Skola	Antal grupper
Bålbroskolan	2
Gottsta skola	1
Hallsta skola	2
Köpmanholm skola	1
Långsjöskolan	1
Länna skola	5
Norrgårdsskolan	1
Riala skola	4
Roslagsskolan	2
Skederids skola	1

Antalet elever i grupperna varierar beroende på tid och behov och ligger mellan två elever och som mest 15 elever. De är inte fasta på samma sätt som en särskild undervisningsgrupp. Grupperna erbjuds i alla stadier beroende på elevernas behov.

Bålbroskolan och Skederids skola anger att de har lokaler men att de skulle behöva anpassas till gruppundervisning. Köpmanholms skola och Skederid skolan har inte tillgång till behörig personal i alla ämnen och inte under all undervisningstid.

Synpunkter från grundskolans rektorer

I enkäten var det möjligt för rektor att skriva ner synpunkter om de ville förtydliga något eller uttrycka ett önskemål.

"Förskoleklassens elever borde kunna få söka till kommunens övergripande resursklasser."

"Fler platser till särskilda undervisningsgrupper och ekonomiskt stöd för undervisning på den egna skolan i mindre sammanhang."

"Om det skulle vara möjligt att få extra ekonomiska resurser för att anställa behörig speciallärare till särskild undervisningsgrupp som tar emot fler elever"

"Ekonomiskt stöd för att kunna bibehålla de lösningar som vi har idag och som vi ser är effektiva"

"Vi skulle behöva öka stödet i kommunen för elever som är helt frånvarande för att möta deras behov i ett mindre sammanhang"

Avslutande diskussion

Norrtälje kommun har kommunövergripande särskilda undervisningsgrupper med möjlighet att ta emot 50 elever från årskurs ett till årskurs nio. De är placerade på Wigulfskolan och Långsjöskolan. Rektorer från samtliga kommunala skolor har möjlighet att söka en plats i dessa undervisningsgrupper för att möta elever med de behoven.

Förutom de kungemensamma undervisningsgrupperna har åtta skolor egna särskilda undervisningsgrupper. Elevantalet är något varierande men det omfattar ungefär nittio till hundra elever. Det innebär att det totalt sett är cirka 140 elever av 4 787 elever i den kommunala grundskolan som går i en särskild undervisningsgrupp, förskoleklassen undantagen.⁶ Det är 2,9 procent av elevunderlaget. Skolinspektionen skriver i sin rapport *Undervisningens kvalitet i särskild undervisningsgrupp* att det är 1,7 procent av eleverna i riket som går i

⁶ Under maj 2025. Källa Rodret 2025-07-22.

särskild undervisningsgrupp.⁷ Norrtälje kommun har därmed en större andel elever i stort behov av stöd för att nå kunskapskraven än riket.

Tio skolor har undervisning i mindre sammanhang för elever med behov under en kortare tid eller i ett enstaka ämne. Fem av dessa skolor har även särskild undervisningsgrupp. Flertalet skolor väljer denna form av mindre sammanhang då de är mer flexibla och inte reglerad i skollagen på samma sätt som särskild undervisningsgrupp. Ett antal rektorer anger i enkäten att de kommer att starta särskild undervisningsgrupp läsåret 2025/26.

Det finns ett antal skolor som inte har några särskilda undervisningsgrupper eller undervisning i mindre grupper. Det är framför allt de skolor som har små klasser och få elever. Edsbro skola har ingen klass över 10 elever. De erbjuder redan ett mindre sammanhang och det finns ingen anledning att dela klassen ytterligare. Där ökas lärartätheten om behov finns. Grisslehamns skola, Rånäs skola, Skebo skola samt Vätö skola har samma situation som Edsbro skola.

Av de skolor som har ett större elevunderlag är Svanberga skola den skola som inte har vare sig särskilda undervisningsgrupper eller undervisning i mindre sammanhang. Där är en delförklaring att det saknas lokaler.

Långsjöskolan och Wigulfskolan som har de kommungemensamma resursklasserna är de skolor som har flest andra särskilda undervisningsgrupper tillsammans med Norrgårdsskolan.

De flesta skolor har antingen särskilda undervisningsgrupper eller undervisning i mindre sammanhang. Om det visar sig i en elevs åtgärdsprogram att de har behov av att få sin undervisning i särskild undervisningsgrupp har eleven rätt till det och skolan ska starta en sådan grupp. För vissa skolor är lokalfrågan ett hinder. Det är tre av de 23 skolorna som angett att lokalernas begränsning påverkar verksamheten negativt. I och med att elevantalet minskat på grund av etablering av Internationella engelska skolan och utökning vid Montessoriskolan har lokalbristen minskat i den kommunala skolan.

Norrtäljes kommuns resultat visar i likhet med riket att rektorerna kan bemanna grupper med behörig personal. Endast i enstaka fall har det varit problematiskt att bemanna med behörig personal. Rektorerna försöker i största möjliga mån att bemanna med erfarna skickliga lärare för aktuell elevgrupp.

Resurser för särskilda undervisningsgrupper och mindre gruppundervisning

Eleven ska få det stöd som den behöver för att nå kunskapskraven. Det ingår i uppdraget och ska täckas av grundbeloppet. Förutom det kan skolan söka *riktat*

⁷ Undervisningens kvalitet i särskild undervisningsgrupp. Skolinspektionen 2024.

*individthillägg*⁸ för elever som bedöms ha stora svårigheter och där insatserna inte kan täckas av grundbeloppet. Rektorerna anger att det är en utmaning att ge varje elev det stöd som den är i behov av. Det kan även vara svårt att hitta rätt åtgärder vilket i sig är resurskrävande. Det riktade individthilägget ger ett ekonomiskt stöd till viss del men kan aldrig täcka hela kostnaden för en insats.

Norrtälje kommunala skolor har till största delen små klasser. Vid en undersökning som genomfördes utifrån ett e-förslag framkom det att 75 procent av alla klasser är färre än 25 elever. Det var framför allt Roslagskolan som vid den tidpunkten hade klasser mellan 28-32 elever. Det är fortfarande den skola som har flest klasser med elevantal över 25. Föregående läsår varierade det mellan 19 och 31 elever i de 19 klasserna. För att en klass ska kunna bära alla kostnader bör det vara mellan 21-23 elever. Då täcker ersättningen kostnader för lärare, elevhälsa, lokaler, datorer, böcker och andra delar som ingår i elevens skolgång. Klasser och grupper av färre elever bär inte sina egna kostnader och resurser måste tas från andra klasser (elever) eller andra delar av verksamheten.

Avslutningsvis kan det konstateras att de flesta skolor har undervisning i mindre grupper antingen genom en särskild undervisningsgrupp eller genom mer flexibla mindre gruppssammansättningar. Vissa skolor har utmaningar med lokalerna även om de är i minoritet.

Farhågorna att det är svårt att bemanna med behöriga lärare har inte bekräftats. Tvärtom kan de flesta skolor bemanna med behörig personal även om några skolor inte har möjlighet till det i alla ämnen och under hela skoldagen.

Den ekonomiska aspekten är en utmaning då grupper med få elever är kostnadsdrivande. De kommungemensamma resursklasserna underlättar i hög grad då rektorerna kan ansöka om plats för de elever på skolan som har störst behov. Det medger bättre förutsättningar för de övriga eleverna som är kvar på skolan men som också har stora stödbehov för att nå kunskapskraven.

Referenser

1. 1 kap.4 § och 3 kap. 2 § skollagen (800:2010).
2. 3 kap. 11 § skollagen (800:2010).
3. Regeringens proposition 2009/10:165. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.*
4. Skolverket (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer.* Sammanfattande analys. Stockholm: Skolverket.
5. 3 kap. 11 § skollagen (800:2010).

⁸ Motsvarar det tilläggsbelopp som enskilda huvudmän kan söka. 10 kap. 38 § skollagen.

6. *Undervisningens kvalitet i särskild undervisningsgrupp*. Rapport 2024:14. Skolinspektionen 2024.
7. *Undervisningens kvalitet i särskild undervisningsgrupp*. Rapport 2024:14. Skolinspektionen 2024.
8. 10 kap. 38 § skollagen (2010:800).